

Forfatter: Grundtvig, N. F. S.

Titel: Optrin af Norners og Asers Kamp

Citation: Grundtvig, N. F. S.: "Optrin af Norners og Asers Kamp", i Grundtvig, N. F. S.: *Grundtvigs værker*, Faculty of Arts, Aarhus University. Onlineudgave fra Grundtvigs Værker: https://tekster.kb.dk/text/gv-1811_169A-intro-shoot-idm159.pdf (tilgået 02. maj 2024)

Anvendt udgave: Grundtvigs værker

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. Du kan kopiere, ændre, distribuere og fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs CC0-erklæringen](#)

Optrin af Norners og Asers Kamp

Inden selve dramaet i *Optrin af Norners og Asers Kamp* står tilegnelsesdigtet til Povel Dons og fortalen, begge forfattet i 1811 i forbindelse med selve udgivelsen, samt en versificeret "Indgang", der sætter det oprindeligt tænkte perspektiv for læserens videre færd. "Indgangen" er skrevet før julekrisen og reflekterer Grundtvigs gamle syn på asalæren (Lundgreen-Nielsen 1965, s. 135).

Til Povel Dons

Hvor *Optrin af Kæmpelivets Undergang* var tilegnet tidens største og betydeligste digter, Adam Oehlenschläger, hvem Grundtvig søgte at gøre rangen stridig, dedikeres *Optrin af Norners og Asers Kamp* til vennen, den mindre indflydelsesrige Povel Dons, der havde hjulpet ham under julekrisen og senere med udgivelsen. Den direkte henvendelse og tak til Dons, der som en af få vil tilegne sig værket "heel" (strofe 9), finder sted i digtets fire sidste strofer, mens de første otte tager udgangspunkt i forholdet mellem menneskets forfængelighed og Guds evige ord, som allerede titelbladets motto (1 Pet 1,24-25) har anslået (Lundgreen-Nielsen 1980, s. 486).

I digtet holder Grundtvig de nulevende læsere op mod sagnheltene: Det mod, hvormed "Hedningefolket" satte livet på spil i kamp, står i modsætning til den "Nidingæt", der "Udmarvet sig omslæbe nu paa Jorden" (strofe 3). Det er den slappe samtid, digteren vil råbe op med sit værk (strofe 4).

Centralt i tilegnelsesdigtet er strofe 8. Her beskriver digteren billedligt sit arbejde: Som en nordisk parallel til obeliskens på Peterspladsen i Rom med kors på toppen (nævnt i strofe 7) har han nu hjembragt en bautasten fra Island og rejst den som minde over helteslægten. Med flid har han udlagt de gamle sagn. Korset, "Jesu Kristi store Seierstegn!", lovprises, og digteren erklærer, at det har vundet både i Norden og i ham selv, og i lighed med obeliskens rejses bautastenen derfor nu med et kors på toppen (strofe 9).

Fortalen

Efter tilegnelsesdigtet følger fortalen, som Grundtvig har dateret på sin fødselsdag, den 8. september 1811. Et forsøg til en fortale, muligvis til dette optrin, findes i fasc. 386.79 (trykt i Lundgreen-Nielsen 1965, s. 181 f.), men er opgivet og uafsluttet (jf. Lundgreen-Nielsen 1980, s. 474).

Den trykte fortale kan deles i to hovedafsnit (s. [IX]-XV og XV-XXIV) og en afslutning. I første del redegør Grundtvig for, hvordan han overvandt sine moralske anfægtelser og alligevel bragte optrinene til trykken. Poesien er trods alt "den sande Levning" af det tabte gudsbillede (s. X). Selv i nordisk hedensk digtning er dette sporbart, særligt for den, der har lyttet til "Guds klare Stemme i de hellige Skrifter" (s. XI). Begrundelsen finder Grundtvig i Paulus' tale på Areopagos, hvor han henviser til de græske digteres ord, at alle mennesker er af Guds slægt (ApG 17,28). Den samme ånd, fortsætter Grundtvig, som Gud har ladet tale gennem jødernes profeter, har "ogsaa ladet Nordens Skjalde høre sin Røst" (s. X f.). Sagnene om vølsungerne er en nøje afbildning af livsforhærdelsen i Norden, men også et sørgespil, hvis ikke man anskuer begivenhederne med kristen kærlighed. I den henseende er de gamle sagn af Grundtvig iblandet glimt af kristendommens klare lys. Det er Grundtvigs håb, at fremstillingen "maatte gribe Nogle om Hjertet", og få dem til at indse, at det eneste sande fortrin nu i forhold til oldtiden, er "Kundskaben om et Liv i Kristo" (s. XIV; jf. Michelsen 1956, s. 84 f.).

I anden del af fortalen følger en komparativ sammenstilling af vølsungernes historie, som den udtrykkes i nordisk og tysk form. Afgørende for Grundtvig er det, at de nordiske fremstillinger foregår i den ældgamle tidsalder, hvor "Guderne endnu vandre paa Jorden" (s. XVIII; jf. Lundgreen-Nielsen 1980, s. 475). De gamle skjalde fortæller ikke et eventyr til morskab, men ser selv med gru og deltagelse på det store sørgespil. Alt er alvor, gådefuldt og jernfast (s. XX). Deres kendemærke er hensynet til det usynlige, altså "det Religiøse", og derfor antager "Alt et høiere Sving" (s. XXI). De tyske kilder derimod er fra en "Taagealder", en overgangstid, hvor "det Hedenske og Kristelige baade i Tro og Sæder kæmpe om Seieren"; det hedenske er her kun afbildet som en skygge (s. XVIII). De er udtryk for overfladiske lystige tilbageblik på det forbigangne og præget af "glad Nydelse" af nuet (s. XIX).

Grundtvig anskuer oldtidens liv som en ubevidst stræben efter kristendommen (s. XXIV). Ifølge Flemming

Lundgreen-Nielsen betyder det, at hans "store kristne historiesyn" derved også får gyldighed for tiden før kristendommen (1980, s. 475). Digterens fordring er altså at digte i det gamle Nordens religiøse ånd og fremkalde kristendommen i de gamle sagn.

Som afslutning på fortalen (s. XXIV-XXVI) erkender Grundtvig, at de tilsatte kristelige slutninger ikke ligefrem fordres af stoffet, men alene står der for hans egen sjælefreds skyld. Han opfordrer desuden andre digtere til at være kristne i deres poesi, selvom de ikke er det i tro (jf. fortalens afsluttende henvisning til Paulus' brev til Filipperne, Fil 1,18).

Prolog til handlingen

Efter at have udlagt sin nye kristne poetik i fortalen følger digtet "Indgang", som hidrører fra tiden før Grundtvigs omvendelse. Heri udtrykkes Grundtvigs oprindelige asaforståelse, den som han redegjorde for i *Om Asalæren* (1807) og *Nordens Mytologi* (1808), og som også var grundlag for *Optrin af Kæmpelivets Undergang i Nord* (1809). Centralt sætter han, uden belæg i kilderne, Alfader som en overguddommelig instans, der styrer verdens gang (jf. Auken 2005, s. 125 f.). På Alfaders befaling leder nornerne kampen mellem aser og jætter, en kamp der i hovedsagen udspiller sig blandt asers og jætters efterkommere i de menneskelige helteslægter. Kampen er udløst af Alfaders råden, og menneskerne er kun brikker i det store spil (Lundgreen-Nielsen 1965, s. 135).

I de første fem strofeafsnit af nornernes sang berettes om den skæbnebestemte undergang, som venter aserne og deres slægter, der med tiden er forøget betragteligt i antal (strofe 4). Sjette og sidste strofe har Grundtvig hentet fra digtet "Nornernes Fødsel" i *Nordens Mytologi* (1808a, s. 40). Her udsiges det uundgåelige mål med kampen, nemlig at afslutte asernes eksistens og sone "det Tagne" og det "misbrugte Givne" (s. 5) med død, altså fremkaldelsen af Ragnarok.

Anden del af indgangsdigtet er en samtale mellem Odin og hans ravn, Hugin. Således har digteren bevæget sig et trin ned i verdensordenens hierarki, fra nornerne til asernes plan. Odin er ivrig efter at høre nyt fra ravnen, der kun modvilligt svarer, og udelukkende fordi "Norner befaled" det (s. 6). Det er asernes slægter, som Odin spørger til. Hugin mener, at Odin spørger af hovmod, men svarer, at af alle slægterne går det vølsungernes bedst; den vokser mere end alle de andre (s. 7). Nu vil Odin dog høre, om de kan vide sig sikre i deres skæbne, og på nornernes befaling svarer ravnen, at Loke i skikkelse af en grim kvinde smeder rænker ved at lokke kong Siggejr til at bejle til kong Vølsungs datter, Signe. Odin vil herefter hjælpe sin slægt og befaler ravnen at flyve til alferne efter tryllesværdet Gram, der "bider / Sten som Klæde" (s. 8). Sværdet er med til at igangsætte handlingsforløbet.

Vølsunger og gjukunger (niflunger)

Med indgangsdigtet får læseren forudsætning for at placere handlingen i de efterfølgende tre optrin, der udspiller sig på menneskeplanet (jf. Lundgreen-Nielsen 1965, s. 135). Kampen mellem aser og jætter foregår pr. stedfortræder blandt menneskene, dog ser både aser og jætter deres snit til indimellem at involvere sig direkte i striden. Af de tre optrin fortælles i det midterste, "Sigurd og Brynhild", hovedhistorien (s. 43-184), mens "Sigmund" giver forhistorien (s. 10-42), og "Atle og Gjukungerne" udgangen (s. 185-267). En kortfattet sammenfatning af handlingen i de tre optrin gives af Lundgreen-Nielsen 1965, s. 136-138.

To fatale rekvisitter driver handlingsgangen fremad: Den første er tryllesværdet Gram, som Odin i sin tid gav kong Vølsung, der i første optrin giver anledning til striden mellem vølsungerne og Siggejr. Odin ender med at slå sværdet i stykker, men i andet optrin lykkedes det Sigurd at finde stumperne og reetablere dets styrke. Den anden rekvisit er Andvares ring, som Sigurd kommer i besiddelse af, da han dræber Fafner. Ringen har Odin selv forbandet, som Regin også fortæller Sigurd (s. 54). Gennem det midterste og sidste optrin skifter ringen ejermand i flere tilfælde og øver sin indflydelse som ledende skæbnesymbol, "de usynlige Magters synlige Finger", som Grundtvig noterer i fortalen (s. XXI).

Ligesom optrinene fra 1809 er de tre optrin i 1811 inddelt i samtaler og opstillet som drama. I 1809 henvendte Grundtvig sig i regibemærkninger til læseren med fortællende og fortolkende indskud. Regibemærkningerne i *Optrin af Norner og Asers Kamp* er kun få, og i stedet vokser replikkerne flere steder til foredrag med indlagte spørgsmål. Lundgreen-Nielsen har i sin fortolkning af værket noteret, at Grundtvig sprænger sin egen dramatiske genre, og at digtningen i realiteten bliver episk (1965, s. 148).

Stilistisk lægger den oprindelige form af *Optrin af Asers og Norner Kamp* sig op ad første bind optrin fra

1809 med en arkaiserende og norrøniserende sprogform. I det tredje optrin, "Atle og Gjukungerne" er tendensen dog, at sproget mod afslutningen fjerner sig bort fra det norrøne mod det gammeldanske (Lundgreen-Nielsen 1980, s. 344, Toldberg 1947, s. 153). En liste over det norrøne ordforråd og anden arkaiserende sprogbenyttelse giver Lundgreen-Nielsen 1980, s. 339-343.

De kristelige tilføjelser

Kort efter sammenbruddet i julen 1810 påbegyndte Grundtvig revisionen af *Optrin af Norners og Asers Kamp*. Han sad for det meste af tiden i Udby og var afhængig af venners hjælp til at sørge for trykningen i København. Gennem hans brevveksling kan man følge ikke blot arbejdets fremskridt, men også en vedvarende dårlig samvittighed over beskæftigelsen med den afgudsdyrkende digtning. Det fremgår fx af et brev til Wilhelm Østrup fra 29. juni 1811, hvor Grundtvig reflekterer over sin sygdom og omvendelse til sand kristendom og beretter om, hvordan Gud fik ham "udrevet af Hedendommen", under hvis påvirkning han "i Kvad og Skrift [havde ophøjet] de gamle Hedninge og deres Afguder" (*Breve 1*, s. 39; jf. Lundgreen-Nielsen 1965, s. 133 f.).

De kristelige tilføjelser var forholdsvis hurtigt færdige fra Grundtvigs hånd og blev ad flere omgange i februar sendt til Christian Molbech i København, der afleverede manuskriptet til trykkeriet. Sammen med vennen Svend Hersleb hjalp Povel Dons til med korrekturlæsningen. I alt trak arbejdet i langdrag, og først den 6. september fik Grundtvig den sidste korrektur (jf. *Breve 1*, s. 43).

I det endelige tryk af *Optrin af Norners og Asers Kamp* findes tilføjelserne her:

- Side 35-42. Den første tilføjelse i teksten findes i tredje samtale i optrinet om Sigmund. En kort skillestreg s. 35 markerer, at samtalen mellem den hedenske offerpræst, Godmund, og hans fostersøn, Thorkild, er nydigtning.
- Side 140-170. Anden tilføjelse findes i fjerde samtale i optrinet om Sigurd og Brynhild og er indrammet af skillestreger i den løbende tekst. Indholdsmæssigt består teksten af en omvendelsesscene med Thorkild og Sigurd.
- Side 177-184. Som afslutning på ovennævnte samtale har Grundtvig også tildigtet Thorkilds spådom, hvormed hele optrinet afsluttes.
- Side 224-228. Fjerde tilsætning er Atles fortælling om sin romerfærd, som findes i anden og sidste samtale om Atle og gjukungerne. Stykket er ikke som de øvrige markeret med skillestreger (jf. Toldberg 1947, s. 153; Lundgreen-Nielsen 1980, s. 483 f.).
- Side 253-267. Sidste tilføjelse er samtalen mellem Thorkild og Atles søster, Oddrun, der således også er de sidste ord i hele værket.

Den centrale figur i tildigtningerne er altså Thorkild, Grundtvigs egen opfindelse i sagnet, der i slutningen af første optrin omvendes til kristendommen. På rollelisten, "De Talende", til første optrin figurerer han som Godmunds plejesøn, der sidenhen bliver en hedensk præst. Muligvis stammer figuren fra den oprindelige version af optrinet. På rollelisten til de øvrige optrin figurerer han slet ikke, men er indføjet i samtalerne. Lundgreen-Nielsen og Sune Auken har hver givet en særskilt analyse af tildigtningerne (Lundgreen-Nielsen 1980, s. 481-487; Auken 2005, s. 194-197).

Sprogligt har Grundtvig bestræbt sig på at bibeholde ordvalget fra den oprindelige version ved at indlemme norrøniserende ord og vendinger, men fjører dog en række kristne og teologiske ord til sit vokabularium (Lundgreen-Nielsen 1980, s. 484-486).

Optrin af Norners og Asers Kamp er ikke blevet fremhævet for værkets kunstneriske kvaliteter; det er ikke lykkedes at forene stof og form til en helhed, mens de kristelige tildigtninger understreger Grundtvigs afstandtagen til æstetikken på bekostning af ideologien (Lundgreen-Nielsen 1965, s. 160 f.; Auken 2005, s. 194).